

محافظت افراد ملکی در درگیری های مسلحانه حملات بالای عبادتگاه ها ، رهبران دینی و نماز گزاران

این گزارش ویژه محافظت افراد ملکی در درگیری های مسلحانه تحت عنوان حملات بالای عبادتگاه ها ، رهبران دینی و نماز گزاران افزایش نگران کنندهی را در میزان حملات بالای عبادتگاه ها ، بزرگان دینی و نماز گزاران به ویژه حملات هدفمند بالای اجتماعات مسلمانان شیعه ثبت می کند. عناصر ضد دولت مسئول تقریباً تمام چنین حملات می باشند.

از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو^۱، هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان (یوناما) ۵۱ مورد حملات بالای عبادتگاه ها و افرادی راکه از حق عبادت ، برگزاری مراسم مذهبی و اجرای مناسک دینی شان استفاده می کردند ، قتل های هدفمند ، اختطاف و تهدید علمای دینی و بزرگان مذهبی را ثبت نمود که اکثراً توسط عناصر ضد دولت صورت گرفت. این رویداد ها منجر به ۸۵۰ مورد تلفات افراد ملکی (۲۷۳ کشته و ۵۷۷ مجروح) شد که این رقم تقریباً دو برابر^۲ میزان تلفات افراد ملکی ناشی از چنین حملات است که در جریان هفت سال – از ۲۰۰۹ الی ۲۰۱۵^۳ – به ثبت رسیده است. افزون بر حملات مستقیم بالای رهبران دینی و مساجد ، طرف های درگیر طی سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ افراد را به گونه فزاینده به گمان اهداف نظامی در حالی عمداً مورد هدف قرار دادند که آنان مصروف عبادت در مساجد یا سایر محلات عبادت بودند که این حملات منجر به کشته شدن ۲۸ فرد ملکی و مجروحیت ۱۵ تن دیگر شد.

میزان تلفات انسانی نمایانگر شدت چنین حملات می باشد. در این اواخر ، به تاریخ ۲۰ اکتوبر ۲۰۱۷ ، یک حمله کننده انتحاری یک بم دستی را در بخش زنانه مسجد امام زمان در شهر کابل پرتاب نمود و بعداً واسکت انتحاری خود را در صف دوم نماز گزاران منفجر ساخت که باعث کشتن ۵۷ نماز گزار و مجروح ساختن ۵۵ تن دیگر به شمول زنان و اطفال شد. شاخه خراسان دولت اسلامی^۴ مسئولیت آن را به عهده گرفتند.

^۱ این گزارش از ۱ جنوری ۲۰۱۶ الی ۷ نوامبر ۲۰۱۷ را احتوا می کند.

^۲ از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو ، یوناما ۸۷ مورد تلفات زنان ملکی (۲۴ کشته و ۶۳ مجروح) و ۱۴۵ مورد تلفات اطفال (۲۴ کشته و ۱۲۱ مجروح) ناشی از چنین حملات را ثبت کرده است.

^۳ یوناما ثبت منظم تلفات افراد ملکی برخاسته از درگیری های مسلحانه در افغانستان را در سال ۲۰۰۹ آغاز کرد. از ۱ جنوری ۲۰۰۹ الی ۳۱ دسامبر ۲۰۱۵ ، یوناما در مجموع ۴۷۵ مورد تلفات افراد ملکی (۱۶۴ کشته و ۳۱۱ مجروح) ناشی از حملات بالای نماز گزاران و عبادتگاه ها را ثبت کرد.

^۴ شاخه خراسان داعش در سال ۲۰۱۴ در افغانستان در قالب گروه های تندرو به رهبری فرماندهان طالبان که از صفوف طالبان جدا شده و در صدد پیوستن و بیعت با دولت اسلامی بزرگ بودند ، تشکیل شد. حضور این گروه برای نخستین بار در مناطق شرقی ، جنوبی و غربی افغانستان در ولایات لوگر ، فراه ، ننگرهار و زابل گزارش شد. در شروع سال ۲۰۱۵ ، یوناما به ثبت وقایع و رویداد هایی آغاز کرد که به این گروه نسبت داده شده و اکثراً در ولایت ننگرهار به وقوع پیوست.

با نزدیک شدن مراسم اربعین که در این هفته برگزار می شود (مراسم اربعین ۴۰ روز پس از مراسم عزا داری عاشورا می باشد)، یوناما از عناصر ضد دولت می خواهد که بلافاصله هدف قرار دادن نماز گزاران و بزرگان دینی را متوقف کنند. یوناما تلاش های اخیر دولت افغانستان در راستای محافظت اماکن مقدس را مورد ستایش قرار داده و خواهان تخصیص منابع لازم برای اقدامات بیشتر جهت محافظت تمام افغان هایی که از حق آزادی مذهب و عقیده استفاده می کنند به ویژه آنانی که در برابر حملات فرقه‌ئی آسیب پذیر هستند ، می باشد.

حملات علیه عبادتگاه ها

از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو ، حملات بالای مساجد ، زیارتگاه ها و سایر عبادتگاه ها باعث ۷۳۷ مورد تلفات افراد ملکی (۲۴۲ کشته و ۴۹۵ مجروح) گردیده که اکثریت مطلق آن نمازگزاران مسلمان شیعه هستند^۵ که توسط حملات انتحاری توسط عناصر ضد دولت به ویژه شاخه خراسان دولت اسلامی کشته یا مجروح شدند.

قبل از سال ۲۰۱۶ ، یوناما به ندرت حملات عمدی علیه مسلمانان شیعه را که عناصر ضد دولت مسئولیت آن را به عهده گرفتند ، ثبت نموده است. از ۱ جنوری ۲۰۰۹ الی ۳۱ دسامبر ۲۰۱۵ ، یوناما پنج مورد حمله بالای مسلمانان شیعه را ثبت نمود هرچند در اکثر موارد عاملین و انگیزه چنین حملات مشخص نبوده و هیچ جناحی به گونه واضح مسئولیت آن را به عهده نگرفته بود. یگانه رویداد که قبل از ۲۰۱۶ به وقوع پیوست و باعث تلفات گسترده افراد ملکی شد ، حمله انتحاری بود که در ۶ دسامبر ۲۰۱۱ در شهر کابل بالای یک مسجد شیعیان به وقوع پیوست و باعث کشته شدن ۵۶ تن و مجروحیت ۱۹۵ تن دیگر شد و گروه پاکستانی ضد شیعیان به نام لشکر جنگوی مسئولیت آن را به عهده گرفت ولی این ادعا هیچ وقت به گونه مستقل از سوی یوناما تأیید نشد^۶.

پس از سال ۲۰۱۶ ، روند حملات بالای مسلمانان شیعه آغاز شد که اکثراً شاخه خراسان دولت اسلامی مسئولیت آن را به عهده گرفتند. از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو ، یوناما ۱۲ مورد هدف گیری نماز گزاران شیعه در عبادتگاه ها را ثبت نمود که منجر به ۶۸۹ مورد تلفات افراد ملکی (۲۳۰ کشته و ۴۵۹ مجروح) شده که این امر نگرانی های جدی را در قبال حق آزادی عقیده یا مذهب و محافظت اقلیت های مذهبی به وجود آورده است. شاخه خراسان دولت اسلامی از مجموع ۱۲ رویداد ، مسئولیت هشت حمله را از طریق شبکه خبری منسوب به دولت اسلامی به نام "اعماق" به عهده گرفتند. از مجموع ۱۲ مورد ، چهار مورد در سال ۲۰۱۶ و هشت مورد دیگر در ۱۰ ماه نخست ۲۰۱۷ به وقوع پیوست. بطور مثال ، به تاریخ ۱۱ اکتوبر ۲۰۱۶ ، یک حمله کننده انتحاری مسلح با کلاشینکوف و بم دستی در جریان مراسم عاشورا داخل زیارت و مسجد شیعیان در کارته سخی شهر کابل شد. حمله کننده بم دستی را بالای زنان ، اطفال و مردان در داخل مسجد پرتاب و متعاقباً بالای شان آتش گشود که باعث کشته شدن ۱۹ فرد ملکی و مجروحیت ۶۰ تن دیگر شد و بعداً توسط پولیس از پا در آمد. شاخه خراسان دولت اسلامی مسئولیت آن را به عهده گرفت.

^۵ اکثریت مسلمانان شیعه در افغانستان را از هزاره بوده و در مقابل نفوس عمدتاً اهل تسنن افغانستان در اقلیت قرار دارند.

^۶ شبکه تلویزیونی طلوع ادعای مسئولیت [توسط لشکر جنگوی] را گزارش داد.

یوناما همچنان یک مورد حمله فرقه‌ئی را در سال ۲۰۱۷ ثبت کرد که در آن افراد غیر از اهل تشیع مورد هدف قرار گرفتند؛ این رویداد در ولایت ننگرهار زمانی به وقوع پیوست که طالبان در منطقه تحت کنترل شاخه خراسان دولت اسلامی بالای نماز گزاران در یک مسجد آتش گشود و سه فرد ملکی را به دلیل "وهای" بودن به قتل رسانید. سایر حملات که عبادتگاه ها را هدف قرار داد ، حملات فرقه‌ئی محسوب نشدند.

یوناما نظریات مختلف در مورد اعتبار ادعای مسؤلیت از سوی شاخه خراسان دولت اسلامی به ویژه حملات در شهر کابل را می پذیرد. بعضی تحلیل گران اذعان داشتند که شاخه خراسان دولت اسلامی از سوی شبکه ها و گروه هایی که با سایر عناصر مخالف وابسته هستند ، حمایت می شوند که این امر آنها را قادر به اجرای حملات وسیع در شهر کابل نموده است.⁷ بدون توجه به ارتباط میان چنین ملاحظات ، موضوع اساسی اینست که اگر تدابیر روی دست گرفته نشود ، حملات دوامدار بالای مسلمانان شیعه و اماکن مقدس شان ادامه یا افزایش خواهند یافت.

قتل های هدفمند، اختطاف و تهدید علما و رهبران دینی

در جریان سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ ، یوناما به ثبت روند دوامدار کشتار ، اختطاف ، تهدید و اِرعاب شخصیت های دینی به ویژه از سوی عناصر ضد دولت ادامه داد. از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو ، یوناما ۲۷ مورد قتل های هدفمند شخصیت های دینی از سوی عناصر ضد دولتی را ثبت نمود که باعث ۵۱ مورد تلفات افراد ملکی (۲۸ کشته و ۲۳ مجروح) شده بود که اکثر آن در سال ۲۰۱۷ رخ داده و عمدتاً به طالبان نسبت داده شد.

قتل های رهبران دینی برخاسته از توانایی این افراد در ایجاد تغییر در رفتار مردم از طریق پیام شان و گمان مبنی بر حمایت آن ها از دولت می باشد. به گونه مثال ، در سال ۲۰۱۴ ، طالبان با صدور یک اعلامیه به رهبران دینی هشدار دادند که از ادای نماز جنازه نیروهای طرفدار دولت خودداری کنند.

از سال ۲۰۱۶ بدینسو ، یوناما مواد متعدد کشتار رهبران دینی توسط عناصر ضد دولت را که مشروعیت ساختار های شبه دولتی این عناصر را آشکارا مورد پرسش قرار می دادند و یا هم در مورد عملیات های نظامی و خشونت ها ابراز نگرانی می کردند ، ثبت نمود. به گونه مثال ، طالبان در سال ۲۰۱۷ ، مسؤلیت قتل دو شخصیت دینی در ولایت کندهار را به عهده گرفتند و این عمل خود را طوری توجیه کردند که قربانیان "جاسوسان" دولت بودند.⁸ در یک مورد دیگر ، طالبان یک عالم دینی را که دارای موقف دولتی نیز بود به تلاش برای تغییر قواعد اسلامی به نفع دولت متهم نمودند. نیروهای طرفدار دولت نیز امامان مساجد را در دو مورد به ظن حمایت از عناصر ضد دولت مورد هدف قرار داده اند.

یوناما توأم با نگرانی اختطاف رهبران دینی و علما از سوی عناصر ضد دولت به ویژه طالبان را به عنوان شیوهی تهدید ، هشدار و یا حمایت اجباری یادآور می شود. از ۱ جنوری ۲۰۱۷ بدینسو ، یوناما هشت مورد اختطاف رهبران و علمای دینی را ثبت نموده که دو تن آنها متعاقباً کشته و دو تن دیگر آن ها مجروح شدند. به گونه مثال ، طالبان یک عالم دینی را در ولایت ننگرهار که

⁷ به وبسایت ذیل مراجعه شود:

<https://www.afghanistan-analysts.org/a-black-week-in-kabul-2-who-are-the-most-likely-perpetrators/>

⁸ به لینک های ذیل که آخرین بار به تاریخ ۲۶ اکتوبر ۲۰۱۷ دیده شده بود ، مراجعه شود:

<http://alemarah-english.com/?p=14362> و <http://alemarah-dari.com/?p=54546>

پسرانش عضو نیروهای امنیتی ملی افغان بود ، اختطاف نموده و مورد شکنجه قرار دادند ؛ آنها عالم مذکور را پس از دریافت غرامت نقدی رها کردند. طالبان در ولایت بدخشان یک بزرگ دینی را به دلیل سخنرانی علیه طالبان اختطاف کردند. موصوف سپس از بین رفت. یوناما همچنین چندین مورد را ثبت نمود که طی آن نیروهای طرفدار دولت رهبران دینی را به ظن حمایت از عناصر ضد دولت ، آزار و اذیت و تهدید نمودند.

یوناما بار دیگر تأکید می نماید که قانون حقوق بشر بین المللی و قانون بشردوستانه بین المللی از حق آزادی دین حمایت کرده و عمده هدف قرار دادن افراد و تاسیسات ملکی بشمول عبادتگاه ها و رهبران دینی را صراحتاً منع می نماید.⁹ بر اساس قوانین فوق الذکر ، حملات مستقیم بر عبادتگاه ها که میراث فرهنگی یا معنوی مردم به شمار می آیند ، نیز ممنوع می باشد.¹⁰ قانون بشردوستانه بین المللی تصریح می کند که افرادی که در درگیری های مسلحانه مستقیماً نقش ندارند ، حق اجرای مناسک دینی خویش را داشته و نباید بر آن ها تبعیض روا داشته شود.¹¹

هدف قرار دادن افراد ملکی به گمان اهداف نظامی در عبادتگاه ها

افزون بر حملات إنتحاری بالای نمازگزاران ، از ۱ جنوری ۲۰۱۶ بدینسو ، یوناما ۲۵ مورد حملات هدفمند بر افرادی که اهداف نظامی پنداشته شده و داخل عبادتگاه ها بودند ، ثبت نمود که اکثر این حملات به عناصر ضد دولت نسبت داده می شود. این حملات منجر به کشته شدن ۲۸ فرد ملکی و مجروحیت ۱۵ تن دیگر شد. مأموریت ملل متحد در سال ۲۰۱۶ میلادی ۱۰ مورد چنین حملات را در سال ۲۰۱۶ و ۱۷ مورد دیگر را در سال ۲۰۱۷ به ثبت رسانید که شامل ۲ مورد کشتار هدفمند در داخل مساجد نیز می گردد که مسئولیت آن را طالبان به عهده گرفتند.

اکثر کسانی که در داخل عبادتگاه ها از سوی عناصر ضد دولت مورد هدف قرار گرفتند ، افراد ملکی بودند که به ظن حمایت از دولت متهم شدند که این افراد شامل بزرگان قومی ، کارمندان نهاد های عدلی و قضایی ، کارکنان ملکی دولت و معلمین می گردد. در موارد اندک ، افراد مورد هدف عضو نیروهای مسلح بودند. در موارد متعدد ، عناصر ضد دولت افراد را اختطاف و بعداً به قتل رساندند و یا برای حمله بر آن ها از مواد منفجره استفاده کردند که باعث صدمه بر کسانی شد که هدف حمله نبودند. یوناما همچنین مواردی را ثبت نموده که طی آن طرف های درگیر از مساجد به اهداف نظامی به شمول برگزاری نشست ها ، تجمع جنگجویان و یا نگهداری سلاح استفاده نموده که این موضوع نادیده گرفتن جایگاه عبادتگاه ها به عنوان اماکن مصون را نشان می دهد.

در سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ یوناما سه مورد را ثبت نمود که نیروی های طرفدار حکومت عناصر ضد دولت را در داخل مساجد مورد هدف قرار دادند. اکثر این رویداد ها حین عملیات های تلاشی و حملات هوایی زمانی رخ می دهند که گمان می رود که مساجد از سوی عناصر ضد دولت به هدف نظامی استفاده شده که این منتج به از دست رفتن موقوف عبادتگاه ها به عنوان اماکن مصون می شود.

⁹ ماده ۳ کنوانسیون های مشترک ژنیو مورخ ۱۲ اگست ۱۹۴۹ ("ماده ۳ مشترک")؛ پروتوکول ۲ الحاقی کنوانسیون ژنیو مورخ ۱۲ اگست ۱۹۴۹ ، ۸ جون ۱۹۷۷ ("پروتوکول الحاقی ۲") ، فقره (۲) ماده ۴ ، ماده ۱۳ ؛ کمیته بین المللی صلیب سرخ ، مطالعه قانون بین المللی عرفی بشردوستانه ، قاعده ۱ ، ۶ ، ۷ ، ۳۸ ، ۱۵۶ ؛ اساسنامه محکمه جنائی بین المللی روم ، بند (i) ج فقره (۲) ماده ۸ و بند (i) ه فقره (۲) ماده ۸. همچنان به بند (iv) ج فقره (۲) ماده ۸ که "حملات عمدی علیه اماکن مقدس ... را جرم می پندارد ، مراجعه شود.

¹⁰ پروتوکول الحاقی ۲ ، ماده ۱۶. همچنان به ماده ۱۸ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی در مورد آزادی فکر ، عقیده و مذهب مراجعه شود.

¹¹ فقره (۱) ماده ۴ پروتوکول الحاقی ۲.

پیشنهادات

عناصر ضد دولت باید بلافاصله هر گونه حملات مستقیم بالای عبادتگاه ها ، رهبران دینی و نمازگزاران را متوقف نموده و از استفاده عبادتگاه ها برای اهداف نظامی دست بردارند.

دولت افغانستان مسئولیت اساسی دارد تا حقوق شهروندان افغان مبنی بر عبادت در فضای امن و به دور از ترس از حمله را تامین نماید. یوناما از اقدامات دولت مبنی بر محافظت افراد ملکی قدردانی نموده و به اتخاذ اقدامات بیشتر برای محافظت افراد و عبادتگاه ها در برابر حملات توصیه می کند.

با فرا رسیدن مراسم اربعین ، یوناما از تمام طرف های درگیر می خواهد تا به تعهدات شان طبق قوانین بین المللی مبنی بر محافظت افراد ملکی ، تاسیسات ملکی به ویژه عبادتگاه ها ، رهبران دینی و نمازگزاران پابندی کامل داشته و به جایگاه محفوظ چنین اماکن احترام بگذارند.